



تأثیرهای قیمت



مقدمه

سابقه بررسی قیمت‌ها و محاسبه شاخص‌های ذی‌ربط در نقاط شهری و روستایی کشور که در حال حاضر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران انجام می‌گیرد، به شرح زیر است:

الف) شاخص قیمت عمده فروشی کالاها و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در

نقاط شهری

برای اولین بار، بانک ملی ایران در سال ۱۳۱۵، محاسبه شاخص هزینه زندگی^۱ و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها را در نقاط شهری آغاز کرد.

در سال ۱۳۳۸، با تغییر سال پایه، محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت

عمده‌فروشی کالاها مورد تجدید نظر قرار گرفت و با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹، مسئولیت تهیه شاخص‌های مذکور، به این بانک محول شد. بانک مرکزی ایران، با توجه به تغییرات قابل ملاحظه در الگوی مصرف خانوارها و ترکیب هزینه آن‌ها، سال ۱۳۴۸ را سال پایه قرارداد و تجدید نظر دوم را در محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها به عمل آورد. در سال ۱۳۵۳ تحولاتی در اوضاع اقتصادی کشور پدید آمد و سال مذکور به عنوان سال پایه در نظر گرفته شد. بر همین اساس، محاسبه شاخص‌های فوق، برای سومین بار مورد تجدید نظر قرار گرفت.

در سال ۱۳۶۱، با توجه به تغییرات ایجاد شده در الگوی مصرف خانوارها که ناشی از تحولات اقتصادی و اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی بود، این سال به عنوان سال پایه

۱- منظور از "شاخص هزینه زندگی"، "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی" است.

انتخاب شد و تجدید نظر در زمینه محاسبه شاخص‌های مذکور به عمل آمد.

در سال 1369، با پایان یافتن جنگ تحمیلی و تغییر شرایط اقتصادی، ضرورت تجدید نظر در سال پایه احساس شد و این سال را بانک مرکزی به عنوان سال پایه انتخاب کرد. بانک مرکزی در سال 1378، سال پایه را برای "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران" از سال 1369 به سال 1376 تغییر داد. همچنین این شاخص از سال 1385 بر اساس سال پایه 1383 محاسبه و ارائه شده است. لازم به ذکر است از سال 1381 محاسبه این شاخص در دفتر "شاخص قیمت‌ها"ی مرکز آمار ایران آغاز شد و از سال 1390 مقرر شد اطلاعات این شاخص در سالنامه آماری استان بر اساس سال پایه 1381 ارائه شود. شایان ذکر است در سال 1391 اطلاعات این شاخص براساس سال پایه 1390 توسط دفتر شاخص قیمت مرکز آمار ایران محاسبه و در سالنامه آماری استان قرار گرفت.

ب) شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی

در سال 1353، مرکز آمار ایران برای اولین بار، طرح آمارگیری از قیمت خرده‌فروشی تعدادی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی را به مرحله اجرا درآورد و از آن زمان تا مهرماه

1357، نتایج حاصل از آمارگیری‌های مذکور را همه‌ساله به‌صورت متوسط قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی، در قالب نشریات فصلی و سالانه، منتشر می‌کرد. پس از آن، نتایج نیمه دوم سال 1358 و نیمه اول سال 1359 طرح آمارگیری فوق، به‌صورت متوسط قیمت و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی روستایی در اختیار علاقمندان قرار گرفت.

از سال 1361 لغایت سال 1375، شاخص قیمت خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی، براساس سال پایه 1361 تهیه و منتشر می‌شد. همچنین در سال 1376، سال 1374 به عنوان سال پایه انتخاب و آمارهای مورد نظر برای سال‌های 1375 لغایت 1383، به تفکیک استان‌ها و کل کشور تهیه و منتشر شده است. از سال 1383 تا سال 1391، سال 1381 به عنوان سال پایه مبنای محاسبه بوده است. در حال حاضر براساس آخرین تجدید نظر سال 1390 به عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است.

تعاریف و مفاهیم به کار رفته در این فصل

به شرح زیر است:

شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی:

معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معین و ثابتی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار

نسبت به سال پایه، شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی نامیده می‌شود.

طبقه‌بندی در گروه‌های کالاها و خدمات:

طبقه‌بندی کالاها و خدمات در شاخص‌های قیمت، بر اساس ماهیت آن‌ها و طبقه‌بندی‌های بین‌المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است، ولی مبنای کلی، طبقه‌بندی پیشنهادی سازمان ملل (COICOP)^۲ برای کالاها و خدمات مصرفی، S I T C^۳ برای عمده‌فروشی) می‌باشد که بنا بر ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است.

در این طبقه‌بندی‌ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می‌شود که هر یک از آن‌ها چندین زیرگروه دارد. گروه‌های بزرگ را گروه‌های اصلی و زیر گروه‌های آن‌ها را گروه‌های فرعی کالاها و خدمات می‌نامند. در ضمن، گروه‌های کالاها و خدمات بر حسب نیاز بر اساس گروه‌های اختصاصی نیز طبقه‌بندی می‌شوند.

سال پایه: سال معین و ثابتی است که درصد تغییرات شاخص، نسبت به آن سنجیده می‌شود و عدد شاخص در آن سال برابر ۱۰۰ است. **ضریب اهمیت:** سهم هر کالا یا خدمت را در

مجموعه کالاها و خدمات مشمول شاخص، ضریب اهمیت می‌گویند. در شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی، سهم هر کالا یا خدمت، نسبت هزینه پرداختی خانوار، برای آن کالا یا خدمت به کل هزینه خانوار می‌باشد. در شاخص قیمت عمده‌فروشی، سهم هر کالا، ارزش فروش عمده‌فروشی کالا به کل ارزش عمده‌فروشی کالاها می‌باشد.

نقاط شهری: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

نقاط روستایی: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

گزیده اطلاعات

شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی خانوارهای شهری در سال ۱۳۹۳ با افزایشی به میزان ۱۲/۵ درصد نسبت به سال قبل به عدد ۱۸۸/۸ (بر مبنای سال پایه ۱۳۹۰) رسید. شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری در دو گروه اختصاصی "کالاها" و "خدمات" نسبت به سال ۱۳۹۲ به ترتیب ۱۱/۴ و ۱۴/۵ درصد افزایش یافته است. در گروه "خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات"، شاخص بهای "میوه‌ها و خشکبار" با ۱۱/۴ درصد افزایش بیش‌ترین تغییرات و شاخص بهای "سبزی‌ها و حبوبات" با ۳/۱ درصد افزایش کمترین تغییرات را نسبت به سال ۱۳۹۲ داشته است. این شاخص در گروه

^۲ - طبقه‌بندی مصرف فردی بر حسب هدف

(Classification of Individual Consumption According Purpose: COICOP)

^۳ - طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی تجارت (Standard International Trade Classification: SITC)

کالاهای غیر خوراکی و خدمات، در گروه "آموزش" با 20/8 درصد افزایش بیش‌ترین تغییر و در گروه "ارتباطات" با 2/4 درصد افزایش کمترین تغییرات را نشان می‌دهد.

شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی در سال 1393 با افزایشی به میزان 12/5 درصد نسبت به سال قبل به عدد 199/1 (بر مبنای سال پایه 1390) رسید. شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی در دو گروه اختصاصی "کالاها" و "خدمات" نسبت به سال 1392 به ترتیب 11/4 و 16/2 درصد افزایش یافته است. در گروه "خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات"، شاخص بهای "ادویه و چاشنی‌ها" با 14/5 درصد افزایش بیش‌ترین تغییرات و شاخص بهای "گوشت قرمز و گوشت ماکیان" با 3/6 درصد افزایش کمترین تغییرات را نسبت به سال 1392 داشته است. این شاخص در گروه کالاهای غیر خوراکی و خدمات، در گروه "آموزش" با 24 درصد افزایش بیش‌ترین تغییر و در گروه "ارتباطات" با 3/1 درصد افزایش کمترین تغییرات را نشان می‌دهد.

22-1- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (1390=100)

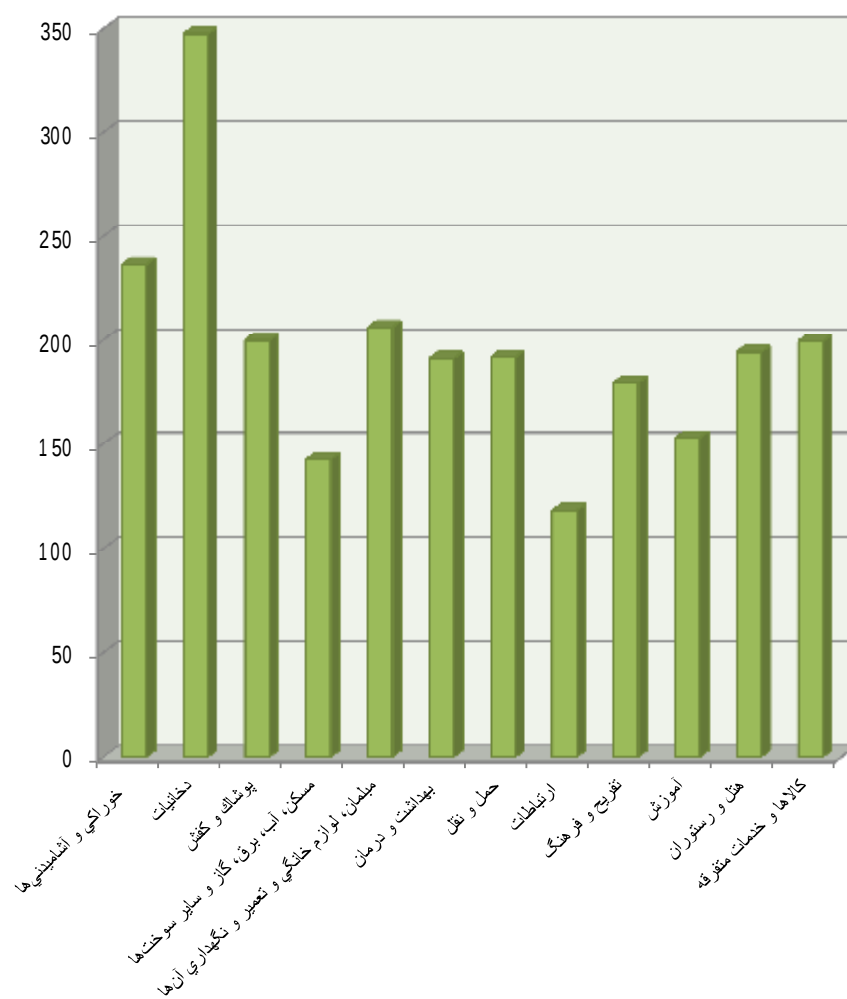
درصد تغییر سال 1393 نسبت به سال 1392	1393	1392	1391	1390	1389	1385	ضریب اهمیت	گروه‌های کالاها و خدمات
12/5	188/8	167/9	127/2	100/0	80/6	45/3	100/0	شاخص کل
								گروه‌های اصلی و فرعی:
8/5	236/3	217/8	145/7	100/0	75/7	34/7	29/0	خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات
8/7	233/9	215/2	144/9	100/0	0/0	0/0	28/4	خوراکی و آشامیدنی‌ها
8/6	234/2	215/6	145/1	100/0	75/1	34/0	27/5	خوراکی‌ها
10/9	225/9	203/6	135/6	100/0	63/2	29/0	7/2	نان و غلات
7/1	239/5	223/7	158/1	100/0	86/0	35/0	6/6	گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها
5/0	210/5	200/4	150/7	100/0	90/6	38/7	5/2	گوشت قرمز و گوشت ماکیان
12/0	347/3	310/2	185/5	100/0	73/0	24/6	1/4	ماهی‌ها و صدف‌داران
10/5	220/6	199/6	152/2	100/0	69/0	35/2	2/6	لبنیات و تخم‌مرغ
4/7	226/5	216/3	142/6	100/0	77/4	40/7	1/2	روغن‌ها و چربی‌ها
11/4	248/9	223/5	140/2	100/0	81/0	37/8	4/4	میوه‌ها و خشکبار
3/1	252/7	245/2	147/8	100/0	74/9	32/8	3/4	سبزی‌ها و حبوب
9/1	199/8	183/1	131/6	100/0	81/4	49/7	1/1	قند و شکر و شیرینی‌ها
11/3	214/5	192/8	139/5	100/0	88/8	42/5	1/0	ادویه و چاشنی‌ها
10/0	224/5	204/1	138/3	100/0	90/9	62/2	0/9	چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیر الکلی)
4/7	347/4	331/7	182/3	100/0	0/0	0/0	0/6	دخانیت
14/8	169/3	147/5	119/6	100/0	84/0	52/7	71/0	کالاها و خدمات غیر خوراکی و خدمات
11/6	199/7	178/9	132/1	100/0	90/1	62/6	6/5	پوشاک و کفش
								مسکن، آب، برق، گاز و سایر
16/9	142/4	121/8	109/8	100/0	81/6	52/1	27/8	سوخت‌ها
13/4	141/3	124/6	110/5	100/0	92/1	57/2	22/7	مسکن
13/5	141/0	124/2	110/3	100/0	92/1	57/4	22/4	اجاره
9/2	165/4	151/4	124/8	100/0	93/0	49/2	0/3	نگهداری و تعمیر واحد مسکونی
34/5	146/9	109/2	106/4	100/0	41/6	32/8	5/1	آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
8/3	206/1	190/3	136/0	100/0	91/0	51/4	4/6	مبلسمان، لوازم خانگی و تعمیر و
17/5	191/0	162/5	120/3	100/0	91/6	56/4	8/6	نگهداری آن‌ها
20/4	191/6	159/1	121/8	100/0	79/7	45/9	10/1	بهداشت و درمان
2/4	118/1	115/3	107/0	100/0	98/2	96/9	3/3	حمل و نقل
9/7	179/3	163/5	128/6	100/0	91/9	66/6	1/8	ارتباطات
20/8	152/8	126/5	108/2	100/0	91/5	69/8	2/5	تفریح و فرهنگ
10/6	194/1	175/5	129/5	100/0	86/6	47/8	1/3	آموزش
8/8	199/3	183/3	148/3	100/0	72/1	33/0	4/6	هتل و رستوران
								کالاها و خدمات متفرقه
								گروه‌های اختصاصی:
11/4	214/8	192/9	136/8	100/0	75/8	40/2	56/6	کالاها
14/5	154/8	135/2	114/6	100/0	90/1	55/2	43/4	خدمات
12/2	202/6	180/5	132/0	100/0	77/9	42/8	77/6	شاخص کل ⁽¹⁾

1- شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی.

مأخذ - مرکز آمار ایران، دفتر شاخص قیمت‌ها.

۲۲-۱- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری

برحسب گروه‌های اصلی: ۱۳۹۳



مبنا: جدول ۲۲-۱

2-2- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (1390=100)

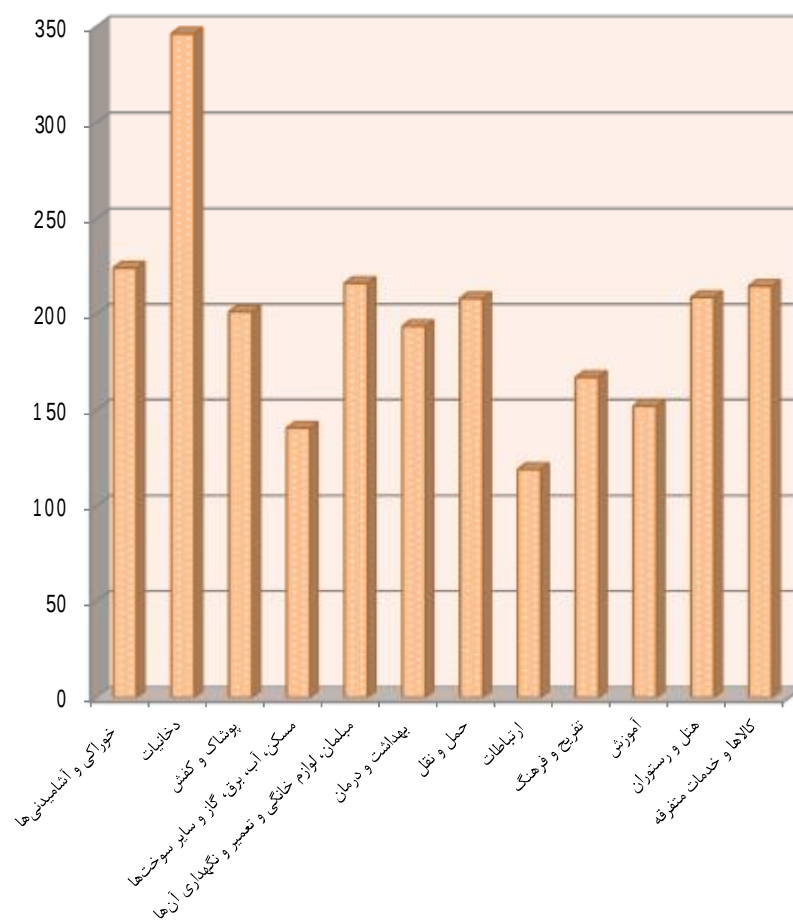
گروه‌های کالاها و خدمات	ضریب اهمیت	1385	1389	1390	1391	1392	1393	درصد تغییر سال 1393 نسبت به سال 1392
شاخص کل	100/0	37/0	75/3	100/0	130/2	177/0	199/1	12/5
گروه‌های اصلی و فرعی:								
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات	40/3	30/8	75/4	100/0	142/0	209/2	226/9	8/4
خوراکی و آشامیدنی‌ها	39/4	0/0	0/0	100/0	140/8	206/5	224/2	8/5
خوراکی‌ها	38/4	30/2	74/7	100/0	140/8	206/5	223/8	8/4
نان و غلات	10/2	25/5	66/7	100/0	137/1	202/5	228/8	13/0
گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها	9/4	36/0	89/0	100/0	157/5	221/3	234/5	6/0
گوشت قرمز و گوشت ماکیان	7/5	37/1	91/4	100/0	149/8	196/9	204/0	3/6
ماهی‌ها و صدف‌داران	2/0	30/7	76/5	100/0	186/2	313/3	349/4	11/5
لبنیات و تخم‌مرغ	3/3	34/5	74/2	100/0	137/8	179/6	198/4	10/5
روغن‌ها و چربی‌ها	1/5	32/1	78/5	100/0	136/4	192/5	202/3	5/1
میوه‌ها و خشکبار	5/7	27/2	76/6	100/0	126/7	194/6	207/5	6/6
سبزی‌ها و حبوب	4/9	33/1	76/9	100/0	145/6	241/8	253/1	4/7
قند و شکر و شیرینی‌ها	1/8	47/5	84/0	100/0	123/5	167/6	181/6	8/3
ادویه و چاشنی‌ها	1/4	38/3	87/8	100/0	131/4	191/2	219/0	14/5
چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیر الکلی)	1/0	55/7	91/4	100/0	140/7	207/1	236/1	14/0
دخانیات	0/9	0/0	0/0	100/0	192/5	328/9	346/3	5/3
کالا‌های غیر خوراکی و خدمات	59/7	45/8	75/0	100/0	122/2	155/2	180/4	16/2
پوشاک و کفش	6/9	59/1	88/1	100/0	131/2	178/2	201/4	13/0
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	17/2	36/8	61/0	100/0	106/2	116/8	140/8	20/5
مسکن	9/5	61/8	92/2	100/0	110/4	124/6	141/5	13/6
اجاره	9/3	65/1	92/3	100/0	110/3	124/2	141/0	13/5
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی	0/1	48/0	91/9	100/0	117/0	145/6	173/1	18/9
آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	7/7	21/0	41/3	100/0	101/1	107/2	139/8	30/4
مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها	5/0	49/6	88/4	100/0	136/0	196/1	216/2	10/2
بهداشت و درمان	8/1	54/5	89/9	100/0	121/2	164/8	193/9	17/6
حمل و نقل	10/4	51/6	81/1	100/0	126/4	172/8	208/3	20/5
ارتباطات	3/2	97/0	98/1	100/0	106/6	115/9	119/5	3/1
تفریح و فرهنگ	1/4	69/4	92/4	100/0	124/4	148/5	166/9	12/4
آموزش	1/3	90/7	97/8	100/0	106/8	122/6	152/1	24/0
هتل و رستوران	1/4	46/1	89/3	100/0	134/6	179/3	208/9	16/5
کالاها و خدمات متفرقه	4/9	31/3	68/6	100/0	155/0	192/3	214/8	11/7
گروه‌های اختصاصی:								
کالاها	71/7	33/8	73/2	100/0	135/3	190/3	212/0	11/4
خدمات	28/3	57/6	88/4	100/0	117/3	143/3	166/5	16/2
شاخص کل ^(۱)	90/7	35/6	74/3	100/0	132/2	182/4	205/1	12/4

1- شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی.

مأخذ- مرکز آمار ایران، دفتر شاخص قیمت‌ها.

22-2- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی

برحسب گروه‌های اصلی: 1393



منبع: جدول ۲۲-۲